

Viure en français al Québec

Québec

Índex

- 4 **PER QUÈ UNA POLÍTIKA LINGÜÍSTICA?**
- 4 Factors que han motivat l'adopció de la Carta de la Llengua Francesa
- 5 Avenços aconseguits des de l'adopció de la Carta de la Llengua Francesa
- 6 **L'EDUCACIÓ: PRIORITAT A L'ASSISTÈNCIA DE L'ESCOLA FRANCESA**
- 6 L'ensenyament primari i secundari
- 9 L'ensenyament superior i universitari
- 10 **LA SALUT: SERVEIS EN FRANCÈS I EN ALTRES LLENGÜES**
- 11 **LA FRANCESITZACIÓ DELS ÀMBITS DE TREBALL**
- 12 Què significa «treballar en francès» al Québec?
- 14 La francesització de les empreses: una gestió contínua
- 16 **EL COMERÇ I ELS NEGOCIS: EL FRANCÈS ES FA VISIBLE**
- 16 La retolació pública i comercial
- 17 L'etiquetatge dels productes
- 18 El nom d'una empresa
- 19 La documentació comercial i publicitària
- 20 **UNA ADMINISTRACIÓ PÚBLICA QUE FUNCIONA EN FRANCÈS**
- 20 Denominacions, correspondència i comunicacions escrites
- 21 La política referent a l'ocupació i a la qualitat de la llengua francesa
- 22 La política en els mercats públics
- 23 **EL FRANCÈS EN LA INFORMÀTICA I EN LES AUTOPISTES DE LA INFORMACIÓ**
- 23 La política d'ús del francès en les tecnologies de la informació i de les comunicacions
- 24 L'elecció del material i dels programes
- 25 La producció i la transmissió de la informació a Internet
- 26 **EL BILINGÜISME EN ELS TEXTOS LEGISLATIUS I ALS TRIBUNALS**
- 26 Els textos legislatius
- 26 La llengua dels tribunals
- 27 **EL FRANCÈS, LLENGUA D'UNA VIDA CULTURAL DINÀMICA I OBERTA AL MÓN**
- 27 El francès, llengua de creació
- 28 Una obertura a altres cultures
- 30 **IMMIGRACIÓ I FRANCESITZACIÓ**
- 31 **DUBTES? ON ADREÇAR-SE?**
- 31 El Secrétariat à la politique linguistique
- 32 El Conseil Supérieur de la langue française
- 33 L'Office québécois de la langue française
- 35 La Commission de toponymie du Québec

Situat al nord-est del continent americà, el Quèbec té més de set milions d'habitants, dels quals un 81,4% tenen el francès com a llengua materna. Reuneix la comunitat francòfona més gran del Canadà, ja que prop del 86% d'aquesta viu al Canadà.

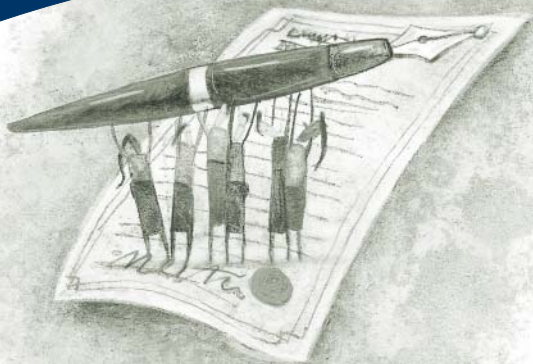
Els francòfons són, no obstant, minoritaris al Canadà i a l'Amèrica del Nord. Des de fa cinquanta anys, la proporció de francòfons dins la població canadenca no ha deixat de disminuir, i ha passat del 29% el 1951 al 22,9% el 2001. Sense el Quèbec, els francòfons representen, el 2001, el 4,4% de la població canadenca.

Envoltats de 300 milions d'anglòfons, els francòfons només són el 2% de la població de l'Amèrica del Nord. Han de competir amb la força dels mercats lingüístics canadenc i americà, que afavoreixen l'ús de l'anglès. La situació de la llengua francesa a l'Amèrica del Nord continua sent, per tant, precària, i ha de ser objecte d'una vigilància constant. És per aquesta raó que, a partir del final dels anys 60, els posteriors governs quebequesos han escollit dotar el Quèbec d'una política lingüística.

La peça clau d'aquesta política lingüística és la Carta de la Llengua Francesa, adoptada per l'Assemblée nationale du Québec el 26 d'agost de 1977. Aquesta Carta, d'un abast més ampli que les lleis lingüístiques que l'han precedit, ratifica la voluntat dels quebequesos i les quebequeses per fer del francès una llengua normal i habitual de la vida pública, a través de la qual es pugui expressar la vitalitat social, cultural, intel·lectual i econòmica del Québec.

La Carta de la Llengua Francesa inclou una desena de reglaments i una política governamental que emmarca l'ocupació i la qualitat de la llengua francesa en l'Administració. Altres polítiques governamentals actuen en sectors amb una dimensió lingüística estratègica (educació, cultura, immigració, tecnologies de la informació, etc.) i busquen, igualment, assegurar la permanència i difusió del fet lingüístic al Québec. Totes aquestes mesures componen la política lingüística del Québec, la qual té com a objectiu promoure la llengua francesa i afavorir-ne l'expansió en el context nord-americà.

Mirant de preservar la seva identitat i valorar-ne la cultura i la llengua, el Québec s'ha obert més que mai al món al llarg dels últims decennis. Donen testimoni d'això la importància actual de les exportacions quebequeses (el Québec exporta ara el 60% del total de la seva producció) o el fet que és al Québec on es troba l'índex més alt de mà d'obra bilingüe i multilingüe a l'Amèrica del Nord. De fet, la situació geopolítica particular del Québec, les seves herències europees i la seva voluntat de viure en francès en un context nord-americà el converteixen en un apassionat defensor de la diversitat cultural i lingüística.

PER QUÈ UNA POLÍTICA LINGÜÍSTICA?

Des de fa quatre cent anys, cadra generació de quebequeses i de quebequesos, l'una darrere l'altra, s'ha esmerçat en preservar l'ús de la llengua francesa al Québec.

Factors que han motivat l'adopció de la Carta de la Llengua Francesa

Al segle XX, diversos factors van motivar l'elecció de definir, a través d'una política lingüística, les relacions entre les llengües parlades en el territori quebequès:

- El poder d'atracció de la llengua anglesa ha augmentat en el continent nord-americà amb la industrialització i la urbanització.
- El pes demogràfic dels francòfons al Canadà i el del Québec dins del Canadà van disminuint des de 1951.
- La tendència, abans de 1977, que tenien els nouvinguts a inscriure majoritàriament els seus fills a l'escola anglesa ha suscitat diverses crisis lingüístiques en la xarxa escolar quebequesa.
- Una feble taxa de natalitat promou que el futur demolingüístic dels francòfons d'Amèrica depengui fortament, fins i tot al Québec, de la integració dels immigrants.

Avenços aconseguits des de l'adopció de la Carta de la Llengua Francesa

La política lingüística ha estat instituïda, per tant, per contrarestar la força d'atracció de l'anglès, perceptible sobretot a Montréal i a les regions del Québec, on el francès està en contacte quotidià amb l'anglès. Vint-i-cinc anys després de l'adopció de la Carta de la Llengua Francesa hom constata que el francès ha progressat al Québec :

- La retolació pública i comercial ha retrobat en part un rostre francès, especialment a Montréal.
- Els consumidors francòfons obtenen més serveis en la seva llengua.
- L'ús del francès ha augmentat entre els treballadors i en la vida de les empreses.
- L'assistència a l'escola francesa ha augmentat per part dels joves immigrants, la qual cosa ha afavorit la seva integració a la societat quebequesa, majoritàriament francòfona.
- Les diferències entre ingressos i estatuts, en un altre moment desfavorables per als francòfons, s'han afeblit.

Malgrat aquests avenços, s'han de fer encara importants avenços per tal que el francès arribi a ser i romangui com la llengua normal i habitual de les comunicacions públiques al Québec. Quotidianament, es continuen exercint pressions sobre la llengua francesa al Québec, sobretot en un context de mundialització de les economies on regnen les noves tecnologies de la informació i de les comunicacions. És per aquest motiu que la política lingüística quebequesa continua mantenint tota la seva raó d'ésser.

L'EDUCACIÓ: PRIORITAT A L'ASSISTÈNCIA A L'ESCOLA FRANCESA

El Québec posseeix una xarxa escolar de qualitat que, per la seva organització i mètodes pedagògics, se situa entre els sistemes d'educació més moderns dels països industrialitzats. S'hi troben, igualment, institucions universitàries d'alt nivell, reconegudes a través del món pel seu ensenyament i les seves activitats de recerca.

La major part dels centres que formen la xarxa pública quebequesa d'educació ofereix un ensenyament en francès. Des de fa molt temps, existeix també al Québec un sistema públic complet d'ensenyament en anglès, des de l'educació infantil a la universitat.

L'ensenyament primari i secundari

Amb una població francòfona en més d'un 80%, és normal que la majoria dels alumnes quebequesos rebin el seu ensenyament en francès. A més, per tal d'afavorir-ne la integració en la majoria francòfona, els fills d'immigrants que trien de viure al Québec estan obligats a assistir a l'escola francesa fins al final dels seus estudis secundaris. No obstant això, hi ha algunes excepcions a aquest principi, basades en criteris que estableixen un lligam amb la comunitat quebequesa anglòfona, que permeten que els nens s'escolaritzin en anglès.

Les regles que estableixen l'admissibilitat a l'escola anglesa

Les situacions especials que permeten establir l'admissió d'un infant en un centre escolar, públic o privat subvencionat, de llengua anglesa es preveuen en la Carta de la Llengua Francesa. Les principals regles són:

- El pare o la mare de l'infant sigui ciutadà canadenc i hagi rebut la major part del seu ensenyament primari en anglès al Canadà.
- El pare o la mare sigui ciutadà canadenc i l'infant hagi rebut la major part del seu ensenyament primari o secundari en anglès al Canadà.
- El pare i la mare no siguin ciutadans canadencs, però un d'ells hagi rebut la major part del seu ensenyament primari en anglès al Québec.

Quan un infant és autoritzat a rebre el seu ensenyament en anglès, segons aquestes regles, els seus germans i germanes ho són també. A més, quan un infant resideix temporalment al Québec perquè un dels pares hi estudia o treballa, pot escollir entre assistir a l'escola francesa o a l'anglesa durant la seva estada.

Aquestes regles s'apliquen per a la inscripció dels nens en les escoles públiques o privades subvencionades. Ara bé, al Québec també existeixen centres privats, tant de llengua francesa com de llengua anglesa, que no estan subvencionats. L'assistència a aquests centres no se sotmet a les disposicions legislatives referents a l'elecció de la llengua d'ensenyament. Cal subratllar, no obstant, que quan es tracta de determinar l'admissibilitat d'un nen en un centre escolar, públic o privat subvencionat de llengua anglesa, no es té en compte l'ensenyament en anglès rebut al Québec en un centre privat no subvencionat.

L'ensenyament de llengües

El Ministère de l'Éducation estableix diferents mesures per valorar l'ensenyament del francès i millorar l'aprenentatge d'altres llengües. Aquestes mesures es destinen a estimular, entre els joves, el desig de conèixer bé la llengua francesa i de fer-la servir correctament. També es dirigeixen, especialment, a afavorir el domini funcional del francès tot lluitant contra l'analfabetisme i donant més suport als nouvinguts i als alumnes amb una llengua materna diferent del francès.

Dins la xarxa escolar francòfona, es reserva un lloc preferent a l'ensenyament de l'anglès com a segona llengua al Québec, mentre que el seu aprenentatge és afavorit des de l'ensenyament primari fins a la fi dels estudis secundaris. Simultàniament, també s'han fet esforços per millorar l'aprenentatge del francès com a segona llengua en les escoles de la xarxa escolar anglòfona.

Finalment, ja s'ha ofert l'ensenyament d'una tercera llengua en diverses escoles secundàries. El Ministère de l'Éducation pretén generalitzar aquesta pràctica.

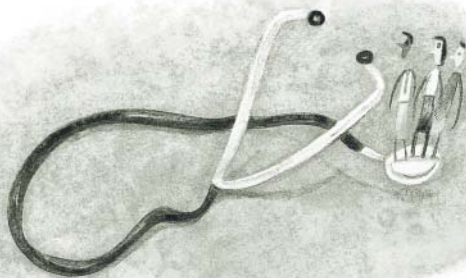
L'ensenyament superior i universitari

Una vegada finalitzats els seus estudis secundaris, l'estudiant quebequès té tota la llibertat d'inscriure's en un centre superior o a la universitat que vulgui, tant de llengua d'ensenyament francesa com anglesa.

Des de fa alguns anys, els centres superiors i les universitats francòfones del Québec han implantat estratègies de millora de la qualitat del francès dels seus estudiants.

D'altra banda, la Carta de la Llengua Francesa exigeix als centres superiors i universitats del Québec que es dotin d'una política relativa a l'ús i a la qualitat de la llengua francesa. En el cas dels establiments que ofereixen un ensenyament en francès a la majoria dels seus alumnes, aquesta política se centra en el francès com a llengua de l'ensenyament, llengua de comunicació de l'administració i llengua de treball, així com en la qualitat del francès i el seu domini per part dels alumnes i del personal.

En el cas dels centres que ofereixen un ensenyament en anglès a la majoria dels seus alumnes, la política tracta de l'ensenyament del francès com a llengua segona i del francès com a llengua de les comunicacions escrites de l'administració de l'establiment amb el govern, els organismes governamentals, els organismes municipals i escolars, els serveis de salut, els serveis socials i amb les persones jurídiques establertes al Québec.

LA SALUT: SERVEIS EN FRANCÈS I EN ALTRES LLENGÜES

Al Québec, la xarxa de salut i serveis socials és principalment francòfona i els serveis d'aquesta xarxa s'han d'oferir a tot arreu en francès. La Carta de la Llengua Francesa consagra, d'altra banda, el dret de tota persona de comunicar-se en francès amb els serveis de salut i els serveis socials.

Per tal que les persones d'expressió anglesa tinguin, com els francòfons, la possibilitat de fer-se tractar en la seva llengua, s'ha confiat a alguns establiments la responsabilitat de proporcionar serveis en llengua anglesa. D'aquesta manera, qualsevol persona de llengua anglesa té el dret de rebre serveis de salut i dels serveis socials en la seva llengua, en la mesura en què ho permetin els recursos humans, materials i financers dels establiments que donen aquests serveis. A la pràctica, hom constata que els anglòfons tenen accés a serveis de salut i a serveis socials en anglès en el conjunt del seu territori.

En el mateix esperit, el Ministère de la Santé et des Services sociaux afavoreix, tenint en compte els recursos, l'accessibilitat a serveis de salut i a serveis socials, en la seva llengua, per a les persones de les diferents comunitats culturals del Québec.

LA FRANCESITZACIÓ DELS ÀMBITS DE TREBALL

Per tal que la llengua francesa no quedi confinada a l'esfera privada i per tal que sigui útil i atractiva d'aprendre, ha de poder donar accés a llocs de treball ben remunerats i a càrrecs de comandament. S'ha de fer indispensable en els àmbits de treball. Per aquesta raó, la llengua de treball és el nucli de la política lingüística quebequesa.

Certament, l'ús de la llengua francesa com a llengua de treball no elimina l'ús de l'anglès o d'altres llengües quan sigui necessari. Només cal constatar la importància de les exportacions en l'economia quebequesa per comprendre que les comunicacions de les empreses amb els clients exteriors es fan sovint en llengües que no són el francès.

No obstant això, és cert que, atès el dret reconegut als treballadors d'exercir les seves activitats en francès, la Carta de la Llengua Francesa preveu que les empreses establertes al Québec hagin de fer servir normalment el francès, especialment en les comunicacions dirigides al seu personal, així com en aquelles referents al funcionament de l'empresa i a les relacions laborals. Seguint la mateixa lògica, els convenis col·lectius han de redactar-se en francès. La Carta de la Llengua Francesa prohibeix, igualment, a un empresari d'acomiarar o degradar un treballador perquè només parli en francès. Igualment, un

empresari no pot exigir el coneixement d'una altra llengua a part del francès, llevat que la funció n'exigeixi el coneixement, o un nivell de coneixement específic d'aquesta altra llengua. Qualsevol persona que es consideri víctima d'aquest tipus de discriminació pot exercir un recurs per tal d'obtenir-ne una remuneració.

Els àmbits de negocis quebequesos participen activament en la gestió de francesització de les seves empreses. Les empreses que vulguin establir-se al Québec per desenvolupar-hi activitats de producció, comercialització o recerca trauran un gran profit de l'opció que han pres d'implantar-s'hi amb el compromís de dur a terme un procediment de francesització que facilitarà enormement la seva integració en la societat quebequesa.

Què significa «treballar en francès» al Québec?

Generalitzar l'ús i el coneixement del francès

Amb l'objectiu d'assegurar la generalització en tots els àmbits de treball, la Carta de la Llengua Francesa ha previst mesures particulars per a les empreses que donen feina a 50 persones o més al Québec. Aquestes empreses s'han de comprometre en una gestió destinada a assegurar que s'adeqüen a la llei i que l'ús del francès hi estigui generalitzat.

Actuar perquè el personal parli el francès

Per tal que la vida laboral pugui desenvolupar-se en francès, cal que els directius i els membres del personal de l'empresa coneguin el francès i estiguin en condicions de fer-lo servir en els seus intercanvis. Si no és el cas, l'empresa ha de fer el necessari perquè el seu personal adquireixi aquest coneixement del francès, especialment a través de cursos impartits en els llocs de treball o en centres d'ensenyament.

Retolar en francès l'empresa

L'empresa s'ha d'assegurar que la retolació interna (butlletins electrònics, anotacions en les màquines d'oficina o de fàbrica, etc.) estigui en francès. En els casos en què s'utilitzi alhora el francès i una altra llengua, ha de vetllar per tal que el francès figuri de manera clarament predominant o almenys equivalent, segons les situacions. Aquesta última regla s'aplica també a tots els documents, eines de treball i comunicacions escrites de l'empresa establerta al Québec.

Comunicar en francès en l'àmbit laboral

Les comunicacions oficials entre la direcció de l'empresa i el seu personal, tal com les comunicacions entre els membres del personal, s'han de fer en francès. Així, els avisos, directives, notes de servei i butlletins d'empresa han d'estar redactats en francès.

Disposar de documents de treball en francès

L'empresa s'ha d'assegurar que els documents de treball d'ús habitual, com ara els formularis, mètodes de treball, plans, pressupostos, informes, etc. estiguin emplenats i impresos en francès, tant si estan en suport imprès com electrònic. La mateixa regla s'aplica a tota la documentació tècnica i als documents de referència.

Comunicar-se en francès amb la clientela, el públic i els organismes públics

L'empresa s'ha d'assegurar que està en condicions d'informar i de servir la seva clientela quebequesa en francès. La recepció de la clientela, al telèfon o en persona, ha de poder-se fer, per tant, en francès. Els documents administratius, comercials i publicitaris destinats a la clientela i al públic del Québec han d'estar també en francès, incloent-hi els que estan en suport electrònic. I el mateix cas per als documents que acompanyen els productes (forma d'ús, garantia, etc.).

La francesització de les empreses: una gestió contínua

L'Office québécois de la langue française és l'organisme encarregat d'ajudar, aconsellar i fer un seguiment de les empreses en el seu procés de francesització. La Carta de la Llengua Francesa estableix diferents etapes per fer això.

L'anàlisi de la situació lingüística

Qualsevol empresa que doni feina a 50 persones o més ha d'inscriure's, en primer lloc, a l'Office québécois de la langue française i, posteriorment, fer l'anàlisi de la seva situació lingüística amb l'ajuda i els consells de l'Oficina. Les grans empreses que contracten més de 100 persones han d'establir, a més, un comitè de francesització, encarregat de dirigir el conjunt de la gestió de francesització i compost, a parts iguals, de representants de l'empresa i dels treballadors. L'Oficina també pot, quan ho consideri oportú, demanar a una empresa que tingui entre 50 i 99 persones que creï un comitè de francesització.

Una empresa no té dret a no remunerar, acomiadar, fer fora, degradar o desplaçar un treballador per l'única raó que ha participat en reunions del comitè o subcomitè de francesització o efectuat tasques per a aquests comitès.

El programa de francesització

Després de l'anàlisi de la situació lingüística, si l'Oficina considera que l'ús del francès està generalitzat en l'empresa, aquest rebrà el seu certificat de francesització. En cas contrari, l'Oficina demanarà a l'empresa que li presenti, i després implantí, un programa de francesització. Aquest programa tindrà l'objectiu de generalitzar l'ús del francès en l'empresa i tractarà sobre diversos elements com ara el coneixement del francès per part del personal, l'augment del nombre de persones que tinguin un bon coneixement del

francès, l'ús del francès en les comunicacions internes, en els documents, les tecnologies de la informació, etc.

El certificat de francesització

Quan l'Office québécois de la langue française considera que s'han assolit els objectius de francesització, envia un certificat de francesització a l'empresa. L'obtenció d'aquest certificat no significa, no obstant, que ja no sigui necessari millorar la situació i la qualitat del francès a l'empresa. Més aviat s'ha de veure com l'inici de la vida normal de l'empresa en francès, i aquesta ha de vetllar perquè el francès conservi el seu lloc i es faci servir de manera real i duradora. Per tal d'assegurar la permanència de la francesització, la Carta de la Llengua Francesa obliga, d'altra banda, tota empresa que tingui el certificat de francesització a enviar a l'Oficina, cada tres anys, un informe sobre l'evolució de l'ús del francès.

Els casos especials

Per considerar les mesures de francesització que ha d'adoptar una empresa, l'Oficina ha de tenir en compte certes obligacions com, per exemple, les relacions de l'empresa amb l'estranger, el sector d'activitat de l'empresa o la producció de béns culturals amb contingut lingüístic. L'Oficina té en compte també l'estatut particular de les seues socials o centres d'investigació situats al Québec, l'activitat dels quals s'estengui a l'exterior del Québec. En tots aquests casos, es poden signar acords especials amb l'Oficina per tal de donar més llibertat en l'ús d'una altra llengua que no sigui el francès. No obstant això, es demana a aquestes empreses que donin preferència a l'ús del francès en les comunicacions i documents difosos al Québec.

EL COMERÇ I ELS NEGOCIS: EL FRANCÈS ES FA VISIBLE

Més del 80% de la clientela quebequesa és francòfona. Per tal que aquests consumidors puguin ser informats i servits en la seva llengua, la Carta de la Llengua Francesa presenta algunes regles per fer del francès la llengua normal i habitual del comerç i dels negocis al Québec. Aquestes regles inclouen la retolació pública i comercial, l'etiquetatge de productes, el nom de les empreses, la documentació comercial i publicitària, així com el conjunt dels contactes amb els clients.

La retolació pública i comercial

La retolació pública i comercial afecta qualsevol missatge visualitzat en un lloc públic, tant si es tracta d'un rètol, un avís, un cartell o un text provisional en un panell o en un aparador. Tots aquests missatges han d'estar escrits en francès.

És permès d'afegir-hi una o més llengües, però la llei exigeix que el francès hi sigui clarament preferent, és a dir, que hi hagi un impacte visual molt més important.

Algunes excepcions

La retolació pública i comercial en el metro, els autobusos i les seves parades, i els grans anuncis publicitaris han d'estar únicament en francès.

La retolació pública referent a la salut i a la seguretat ha d'estar en francès, però també es pot fer servir una altra llengua de manera equivalent al francès.

Els missatges religiosos, polítics, humanitaris, etc. que es dirigeixen a un públic que parla una llengua diferent al francès poden redactar-se exclusivament en aquesta altra llengua.

La retolació pública d'un museu, d'un jardí botànic o zoològic o d'una exposició cultural o científica es pot fer alhora en francès i en una altra llengua, sempre que el francès hi figuri de manera com a mínim evident.

La retolació pública i comercial relativa a un esdeveniment destinat a un públic internacional, o a un esdeveniment els participants del qual procedeixin majoritàriament de fora del Québec, es pot fer en francès i en una altra llengua, sempre que el francès hi figuri de manera com a mínim evident.

L'etiquetatge dels productes

Per etiquetatge dels productes s'entén les inscripcions incloses en els propis productes, en els contenidors i els embalatges, així com els documents que acompanyen els productes (mode d'ús, advertències, certificats de garantia, etc.).

Llevat d'algunes excepcions previstes pel reglament, tots els productes oferts al Québec que es fabriquen al Québec o siguin importats, venuts a l'engròs o al detall, han d'estar etiquetats en francès. No obstant això, és possible l'ús d'una o de més llengües i, en aquest cas, les inscripcions redactades en francès han de ser almenys equivalents a les versions en altres llengües.

El nom d'una empresa

El nom d'una empresa establerta al Québec ha de ser en llengua francesa.

Algunes excepcions

En la retolació pública i la publicitat comercial poden figurar únicament en una llengua que no sigui el francès:

- el nom d'una empresa establerta exclusivament fora del Québec;
- una denominació d'origen, la denominació d'un producte exòtic o d'una especialitat estrangera, una divisa heràldica o qualsevol altra divisa no comercial;
- un topònim que designi un lloc situat fora del Québec o un topònim en una altra llengua que no sigui el francès, oficialitzat per la Commission de toponymie du Québec, un patronímic, un nom o cognom de personatge, així com un nom distintiu de caràcter cultural;
- una marca de comerç reconeguda al Canadà segons la Llei sobre les marques de comerç, llevat de si s'ha dipositat una versió francesa.

Una expressió extreta d'una llengua que no sigui el francès pot figurar igualment en el nom d'una empresa, amb la condició que vagi acompanyada d'un genèric en francès.

La documentació comercial i publicitària

La documentació comercial i publicitària inclou els textos publicitaris en suport imprès o electrònic, com ara els catàlegs, els desplegable, els fullets, els anuaris comercials i els llocs Internet d'empreses establertes al Québec. Igualment, en formen part les factures i els rebuts enviats als clients, els bons de comanda enviats als proveïdors i altres documents del mateix tipus.

La documentació comercial difosa al Québec ha d'estar redactada en francès. A part del francès, també es pot fer servir una o diferents llengües, però la versió francesa ha de tenir aleshores una importància equivalent a la de les altres versions.

UNA ADMINISTRACIÓ PÚBLICA QUE FUNCIONA EN FRANCÈS

L'Administració quebequesa ha d'exercir un paper exemplar i motor en la promoció del francès, per tal que les seves activitats reflecteixin el fet que el francès és al Québec la llengua oficial i la llengua comuna de la vida pública.

Denominacions, correspondència i comunicacions escrites

La Carta de la Llengua Francesa exigeix que l'Administració, és a dir el govern, els seus ministeris, els organismes governamentals, els organismes municipals i escolars, així com els serveis de salut i els serveis socials siguin designats únicament per la seva denominació francesa.

La Carta exigeix també que tots els textos i documents de l'Administració estiguin redactats en francès. Això no impedeix, no obstant, l'ús al mateix temps del francès i d'una altra llengua. Igualment, hi ha comunicacions escrites de l'Administració que es dirigeixen als altres governs i a persones jurídiques establertes al Québec. A més, l'Administració pot fer servir una altra llengua que no sigui el francès quan sigui la de persones físiques que s'hi adrecen en aquesta altra llengua.

La política referent a l'ús i a la qualitat de la llengua francesa

Per tal d'assegurar la cohesió de les seves pràctiques en matèria lingüística, el govern va adoptar, el 1996, la política referent a l'ús i a la qualitat de la llengua francesa en l'Administració. Algunes exigències d'aquesta política són més estrictes que les enunciades per la Carta de la Llengua Francesa. D'altra banda, només s'aplica als ministeris i organismes governamentals, als quals indica les orientacions prioritàries en l'elaboració i l'adopció de les seves pròpies polítiques lingüístiques.

Aquesta política requereix que, de manera general, els ministeris i organismes governamentals facin servir exclusivament el francès en la redacció i publicació dels seus textos i documents, així com de les seves comunicacions. Només la versió francesa d'un document d'informació és objecte de difusió per enviament anònim o publicitat directa; ara bé, si així se sol·licita, es pot enviar una versió en una altra llengua.

Els documents difosos en suport electrònic estan igualment en francès. No obstant això, quan es vol augmentar la visibilitat del Québec a escala internacional, poden també presentar-se en altres llengües. Però, en aquest cas, la versió francesa ha de ser sempre accessible de manera clara.

El personal s'ha de dirigir en francès en primer lloc al públic, per telèfon o en persona. Els missatges enregistrats ho són en francès; igualment, ho poden estar en una altra llengua si són accessibles clarament.

Dins el respecte per aquestes orientacions generals, cada ministeri adopta una política lingüística adaptada a la seva missió i al públic al qual es dirigeix. Així, alguns ministeris i organismes tenen en compte si s'adrecen a una comunitat de parla anglesa o a una comunitat autòctona o si tenen funcions lligades amb l'acollida i establiment de les persones que emigren al Québec.

Finalment, cal que esmentem que la política referent a l'ocupació i a la qualitat de la llengua francesa en l'Administració estipula que els ministeris i organismes governamentals no poden concedir contracte, subvenció o avantatge a una empresa que doni feina a 50 persones o més que no està en conformitat amb les prescripcions de la Carta de la Llengua Francesa en matèria de francesització. Els documents dels concursos esmenten aquesta exigència.

La política en els mercats públics

El 1999, el Govern es va dotar d'una política sobre els mercats públics que s'aplica a totes les administracions públiques, és a dir, als ministeris i organismes governamentals, a les societats d'Estat, a les municipalitats, als organismes municipals, a les comissions escolars, als centres d'ensenyament general i professional, a les universitats, als establiments de salut i de serveis socials, a les administracions regionals i a les agrupacions de compra de salut i de serveis socials, així com les entitats posseïdes o controlades per una de les administracions esmentades, llevat que no es tracti d'empreses amb fins lucratius en competència amb el sector privat.

La política sobre els mercats públics exigeix que totes les etapes del procés d'adquisició es desenvolupin en francès. Els documents d'adquisició, els que acompanyen els béns i serveis i les inscripcions sobre el producte, sobre el seu contenidor i embalatge han d'estar redactades igualment en francès. A més, quan l'ús d'un producte o d'un aparell requereix l'ús d'una llengua, aquesta ha de ser el francès.

EL FRANCÈS EN LA INFORMÀTICA I EN LES AUTOPISTES DE LA INFORMACIÓ

El desenvolupament de la informàtica i de les autopistes de la informació planteja nous desafiaments a l'ús del francès, tant en l'àmbit laboral com en el de l'oci electrònic.

L'anglès sempre ha ocupat un lloc predominant en les tecnologies de la informació. No obstant això, l'instrument de treball i de comunicació que constitueix la informàtica pot adaptar-se molt bé al francès, com també a la major part de les llengües del món. Al Québec, en ser el francès la llengua comuna de les comunicacions habituals, cal procurar que ho sigui també quan les comunicacions utilitzen un suport informàtic.

La política d'ús del francès en les tecnologies de la informació i de les comunicacions

Des de 1992, el Québec disposa d'una política d'ús del francès en les tecnologies de la informació i de les comunicacions que s'aplica al govern, als seus ministeris i als organismes governamentals.

Aquesta política persegueix, en primer lloc, que les comunicacions intercanviades entre l'Administració i els ciutadans respectin totes les característiques del francès i dels seus signes (majúscules, accents i altres signes). Posteriorment,

té com a objecte assegurar una utilització màxima del francès en els llocs de treball informatitzats del personal de l'Administració, tant a nivell del material i del programari, com de la documentació. Finalment, pretén afavorir una major utilització del francès, allà on sigui possible, per part dels especialistes en tecnologies de la informació i de les comunicacions.

En adoptar aquesta política, el Govern reconeix tot l'abast econòmic, social i cultural del francès a través de les tecnologies de la informació i de les comunicacions. Igualment, demostra una voluntat ferma de fer un lloc al francès en les tecnologies. Aquesta decisió persegueix crear un efecte d'arrossegament i incitar el sector privat a seguir el pas, especialment en estimular l'oferta de productes informàtics en francès.

L'elecció del material i dels programes

Pel que fa al material (teclat, pantalla, impressora, etc.), la regla per a l'Administració quebequesa és la mateixa que s'aplica a les empreses sotmeses al procés de francesització: cal utilitzar aparells els comandaments i pantalles dels quals estiguin en francès i que produeixin tots els seus signes en aquesta llengua. La major part dels paquets de programes i del material educatiu informatitzat més corrents tenen una versió francesa que permet fer servir tots els caràcters del francès i d'efectuar les diferents operacions en aquesta mateixa llengua. La generalització del francès com a llengua de treball exigeix donar prioritat a aquesta versió.

La documentació referent al material i als programes ha d'estar també en francès, la qual cosa inclou el material publicitari, les guies d'instal·lació i d'ús i els manuals de formació.

La producció i la transmissió de la informació a Internet

El desplegament de l'autopista electrònica permet a la informació travessar fronteres ràpidament, i qüestiona totes les barreres, incloent-hi les lingüístiques. La producció i la transmissió dels coneixements i de la informació per l'autopista de la informació plantegen així nombrosos reptes als estats la llengua d'ús dels quals no sigui l'anglès. El Québec també ha volgut:

- adoptar les mesures necessàries per tal que el francès ocupi un lloc creixent en les noves tecnologies;
- assegurar, d'acord amb els seus col·laboradors internacionals, el respecte i l'ús de les llengües nacionals, i particularment del francès, en les autopistes de la informació.

Per tal d'assolir aquests objectius, cal disposar, no només de material adaptat a la llengua francesa, sinó també d'instruments de producció i de sistemes de navegació que permetin, alhora, circular en francès per les autopistes electròniques i augmentar-hi els continguts francòfons.

El Govern del Québec fa una crida a tots els seus col·laboradors del sector públic i privat per promoure la llengua francesa dins l'autopista de la informació i oferir un contingut francès als seus «visitants» internautes. El Govern també ha pres la iniciativa d'importants programes de suport financer dissenyats dins d'aquesta perspectiva.

EL BILINGÜISME EN ELS TEXTOS LEGISLATIUS I ALS TRIBUNALS

El francès és la llengua de la legislació i de la justícia al Québec, però -segons les exigències de la Constitució canadenca aplicables al Québec, s'ha de respectar una certa forma de bilingüisme legislatiu i judicial.

Els textos legislatius

Les lleis i reglaments, així com certs actes de naturalesa similar, s'adopten en francès i en anglès, i ambdues versions tenen el mateix valor jurídic.

La llengua dels tribunals

En principi, tota persona pot fer servir el francès o l'anglès en tots els assumptes que tinguin a veure amb els tribunals del Québec i en tots els actes de procediment que se'n derivin. A vegades, resulta d'això que un jutge pot dur a terme un judici en anglès encara que les persones que hi participin només parlin francès i, al contrari, un jutge pot dur a terme un judici en francès encara que la llengua dels participants sigui l'anglès. No obstant això, la Carta de la Llengua Francesa permet que l'encausat tingui traducció a l'anglès o al francès, segons el cas.

Cal, però, que en el marc d'un procés criminal, tota persona acusada tingui el dret d'optar per un procés en francès o en anglès, segons la llengua que considera que és la seva, i cal que el jutge, el jurat i el demandant estiguin en condicions de parlar la llengua elegida per l'acusat.

EL FRANCÈS, LLENGUA D'UNA VIDA CULTURAL DINÀMICA I OBERTA AL MÓN

Més que una convenció social o que un simple mitjà de comunicació, la llengua francesa és, per als quebequesos i les quebequeses, un component fonamental de la seva cultura i el primer i principal element de la seva identitat. No és sorprenent, per tant, que la política cultural del Québec, adoptada el 1992, s'obri, des de les seves primeres pàgines, a la importància de valorar la llengua francesa com a mitjà d'expressar la cultura i d'accedir-hi.

El francès, llengua de creació

Al Québec, la creació artística es fa sobretot en francès en totes les disciplines on intervenen la paraula o l'escriptura. En la cançó, el teatre, la literatura i el cinema, especialment, les obres quebequeses en llengua francesa han adquirit una influència i una audiència, no només en tota la francofonia, sinó també a través del món.

El Québec ha hagut de desenvolupar, a vegades, fórmules originals per afavorir la difusió de productes culturals francòfons en un mercat on la competència americana és molt forta. Des de mitjan dels anys vuitanta, la Llei del cinema, per exemple, afavoreix la presència del francès a les pantalles. No obstant, en tots els sectors de la cultura, el Ministère de la

Culture et des Communications estableix mesures que pretenen afavorir la renovació de la creació, l'emergència de productes i serveis innovadors i la producció de continguts en llengua francesa.

Al Canadà, la radiodifusió i la teledifusió són de competència federal. Per tal de respectar el caràcter francòfon del sistema audiovisual quebequès, s'han imposat quotes de música francòfona en les emissores de ràdio de llengua francesa, des dels anys setanta, un model que, posteriorment, han imitat altres estats. Més recentment, a demanda del Québec, unes regles especials han permès l'emergència de canals de televisió especialitzats en llengua francesa, mentre que el cable i la difusió per satèl·lit faciliten la captació d'un nombre cada vegada més gran de canals de llengua anglesa.

Una obertura a les altres cultures

La cultura quebequesa treu una part del seu vigor i de la seva diversitat de l'aportació dels anglòfons, de les nacions autòctones i de les comunitats provinents de la immigració que, en expressar la seva vitalitat cultural amb les pròpies manifestacions artístiques, s'obren i participen cada vegada més en la vida cultural d'expressió francesa.

Si bé les quebequeses i els quebequesos sempre han manifestat un gran interès pels productes culturals en llengua francesa concebuts al Québec, aquesta preferència no exclou de cap manera el seu interès per la resta de cultures.

Efectivament, la llengua cultural quebequesa es caracteritza també per la seva obertura a les creacions vingudes de fora. En afirmar la seva pertinença a la cultura d'expressió francesa, el Québec afavoreix els intercanvis i deixa lloc a un ventall, cada vegada més ampli, de productes culturals sorgits d'altres societats.

D'aquesta manera, l'oferta de productes culturals està relativament diversificada al Québec, on la població manifesta una gran obertura a les cultures provinents de l'estranger. Això fa que hi hagi, especialment, una gran afinitat cultural amb Europa, un gran impacte popular de nombrosos festivals culturals i una rica aportació cultural per part de les successives onades d'immigració.

IMMIGRACIÓ I FRANCESITZACIÓ

Al Québec, en virtut de la Constitució canadenca, la competència en matèria d'immigració es reparteix entre el Govern del Québec i el Govern del Canadà. La recepció dels nous arribats, la seva selecció, acollida i integració es troben entre les principals responsabilitats del Québec.

Anualment, el Québec acull prop de 40.000 immigrants arribats de tot el món. Entre 1997 i 2001, el 43% d'aquests immigrants coneixien el francès en el moment de la seva arribada. El Québec desitja que això sigui així per al 50% dels immigrants que admet.

Per tal de facilitar la integració dels immigrants que no parlen francès, el Govern del Québec ofereix cursos de francès segons diverses fórmules: formació a temps complet o a temps parcial en els centres d'integració, centres d'ensenyament, en l'àmbit comunitari i laboral.

Dubtes? **On** adreçar-se?

El Secrétariat à la politique linguistique

225, Grande Allée Est, 4e étage

Québec (Québec) G1R 5G5

Telèfon: (418) 643-4248

Adreça d'Internet: www.spl.gouv.qc.ca

El Secrétariat de la politique linguistique exerceix un paper de conseller del ministre responsable de la Carta de la Llengua Francesa, per a l'establiment de la política lingüística quebequesa. Coordina la conducció dels treballs relatius als projectes de modificacions legislatives o reglamentàries en matèria de llengua. Intervé per assegurar la coherència i el seguiment de les accions governamentals en l'àmbit lingüístic i per mantenir accions concertades que tenen com a objectiu l'ús, la qualitat i la promoció del francès al Québec.

El Secretariat també és l'encarregat de fer conèixer la política lingüística al Québec i a l'estranger. A aquest efecte, ofereix diferents fullets i publicacions que estan disponibles per a qui els sol·liciti.

A més, el Secretariat assegura l'accés, a través del seu lloc d'Internet, als principals bancs de dades lingüístiques i textuals produïts per les universitats quebequeses. Aquests bancs de dades, reunides dins la Xarxa dels Corpus Lèxics Quebequesos, s'adrecen a lingüistes, investigadors/es i a tots els interessats i interessades per la llengua francesa del Québec.

El Conseil supérieur de la langue française

800, place D'Youville, 13e étage

Québec (Québec) G1R 3P4

Telèfon: (418) 643-2740

Adreça d'Internet: www.cslf.gouv.qc.ca

El Conseil supérieur de la langue française aconsella el ministre responsable de la Carta de la Llengua Francesa sobre qualsevol qüestió referent a la llengua francesa al Québec. A aquest efecte, efectua o fa efectuar els estudis i investigacions que considera necessaris i rep i escolta les observacions de persones o grups. A més, el Consell informa el públic, mitjançant anuncis, recerques i un butlletí trimestral, de les qüestions que tenen a veure amb la llengua francesa al Québec. Aquests documents són accessibles a petició i n'hi ha alguns que es troben en el lloc d'Internet del Consell.

A més, per tal de reconèixer els esforços de les persones i els organismes que s'han distingit per les seves activitats de promoció del francès, el Consell concedeix cada any el Premi del 3- de-juliol-de-1608, el Premi Jules-Fournier, el Premi Raymond-Charette i l'Orde dels francòfons d'Amèrica.

L'Office québécois de la langue française

*125, rue Sherbrooke Ouest, 1er étage
Montréal (Québec) H2X 1X4*

0

*750, boulevard Charest Est, Rez-de-chaussée
Québec (Québec) G1K 9K4*

Telèfon: 1 888 873-6202

Adreça d'Internet: www.oqlf.gouv.qc.ca

L'Office québécois de la langue française defineix i condueix la política quebequesa en matèria d'oficialització lingüística i de terminologia, així com de francesització de l'Administració i de les empreses. Assegura el respecte a la Carta de la Llengua Francesa, actuant segons la seva pròpia iniciativa o després de la recepció de queixes sobre presumptes infraccions de la Carta. Està encarregada igualment de vigilar l'evolució de la situació lingüística al Québec.

Entre els serveis oferts per l'Oficina cal esmentar:

- Un servei d'informació general, accessible per telèfon i en el lloc d'Internet de l'Oficina, que s'adreça a qualsevol persona que vulgui obtenir informació sobre la Carta de la Llengua Francesa i els seus reglaments, sobre la manera de queixar-se per la no-observança de la Carta o sobre els productes i serveis de l'Oficina.
- Assistència i assessorament sobre francesització, dirigits a les empreses de 50 persones o més establertes al Québec i als organismes de l'Administració pública.

- Assistència tècnica en matèria de francesització de les tecnologies de la informació i de les comunicacions, dirigida als directius i als treballadors de les empreses de 50 o més persones establertes al Québec, així com als directius i als membres dels organismes de l'Administració pública quebequesa.
- Instruments i serveis terminològics i lingüístics:
  - El *Grand dictionnaire terminologique* [Gran Diccionari Terminològic] (GDT) és accessible en el lloc d'Internet de l'Oficina; conté més de tres milions de termes tècnics, en francès i anglès, que cobreixen un gran nombre d'àmbits de l'activitat econòmica, tècnica i científica del Québec.
  - La *Banque de dépannage linguistique* [Banc de correcció lingüística] (BDL), que tracta les qüestions més plantejades al servei de consulta telefònica, i és igualment accessible en el lloc d'Internet de l'Oficina.
  - El *Telèfon lingüístic* és gratuït i accessible contínuament a través dels números següents: (514) 873-9999 (regió de Montréal), (418) 528-9999 (regió del Québec) i 1 888 829-8899 o 1 888 828-8899 (altres llocs del Québec).
  - Consultes lingüístiques i terminològiques personalitzades (despeses de trucada) a disposició d'empreses, lingüistes, organismes de l'Administració i gran públic.
- Publicacions: *Le français au bureau* [El francès a l'oficina], diverses obres terminològiques i una revista especialitzada: *La revue d'aménagement linguistique* [Revista d'ordenació lingüística].

La Commission de toponymie du Québec

1060, rue Louis-Alexandre-Taschereau, 4e étage

Québec (Québec) G1R 5V8

Telèfon: (418) 643-2817

Adreça d'Internet: www.toponymie.gouv.qc.ca

La Commission de toponymie assegura el manteniment i l'enriquiment de la nomenclatura geogràfica del Québec. Proposa al Govern les normes i les regles d'escriptura que s'han de respectar en la denominació dels llocs; estableix i normalitza la terminologia geogràfica, en col·laboració amb l'Office québécois de la langue française; i inventaria, conserva, oficialitza i difon la nomenclatura geogràfica oficial del Québec.

Entre els serveis oferts per la Comissió cal esmentar:

- Diferents publicacions, entre les quals un *Répertoire toponymique du Québec* [Repertori toponímic del Québec], que inclou més de 100.000 noms de llocs i prop de 700.000 elements d'informació.
- TOPOS, un banc informàtic dels topònims oficials del Québec, que informa sobre la seva localització, origen i significació.
- Un servei de consulta personalitzada, gratuïta i directa, a través del telèfon o per correu, que cobreixi tots els aspectes dels topònims: normes sobre l'elecció i escriptura dels noms, origen i significació d'aquests, terminologia geogràfica, etc.
- Una biblioteca especialitzada, susceptible d'ajudar els investigadors en matèria de toponímia, genealogia, geografia i història.

Internet: www.spl.gouv.qc.ca

El contingut d'aquest fullet ha estat elaborat
pel Secrétariat de la politique linguistique.

Realització gràfica: Bleu Outremer

Dipòsit legal: 2003

Bibliothèque nationale du Québec

Bibliothèque nationale du Canada

© Gouvernement du Québec, 2003

ISBN 2-550-40834-9

Impress: maig de 2003

*Secrétariat
à la politique
linguistique*

Québec